

Kraków, 18 października 2023 r.

UNIwersYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Dr hab. Krzysztof Koźbial, prof. UJ

Zakład Studiów nad Europą Środkową
Instytut Studiów Europejskich
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Recenzja rozprawy doktorskiej pani mgr Jolanty Kaczmarek
***Prawa kobiet w programach partii politycznych a partycypacja
Polek w życiu publicznym po 1989 roku***, Poznań 2023, ss. 419,
przygotowanej pod kierunkiem pani promotor
prof. dr hab. Magdaleny Musiał-Karg

Wydział Studiów
Międzynarodowych
i Politycznych
Instytut Studiów
Europejskich

Niniejsza recenzja została przygotowana w związku z powołaniem mnie na recenzenta w/w rozprawy doktorskiej przez Radę Naukową Dyscyplin: nauki o polityce i administracji oraz nauki o komunikacji społecznej i mediach Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w dniu 12 lipca 2023 r. Praca powstała pod naukową opieką prof. dr hab. Magdaleny Musiał-Karg a promotorką pomocniczą była dr Natasza Lubik-Reczek.

Zgodnie z obowiązującym *Prawem o szkolnictwie wyższym i nauce* celem recenzji jest stwierdzenie czy w pracy kandydatka/doktorantka zaprezentowała wiedzę teoretyczną w określonej dyscyplinie naukowej i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz czy przedmiotem pracy jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Oceniając podjętą przez Autorkę tematykę trudno uznać, że jest ona całościowo nowatorska, choć stosunkowo nowe jest naukowe przyjrzenie się temu, jak problem praw kobiet był obecny w polskiej praktyce programów ugrupowań partyjnych po 1989 r. Jest to z pewnością przydatne dla zrozumienia pewnych mechanizmów, które z jednej strony były nieuchronne, a z drugiej bezsprzecznie doprowadziły do szerszej obecności kobiet w polskim życiu politycznym po upadku

ul. Władysława Reymonta 4
30-059 Kraków
tel. 12 663 29 88
12 663 29 80
12 663 29 70

www.europeistyka.uj.edu.pl

komunizmu. Uważam za bardzo pożyteczne podjęcie tego zagadnienia i poddanie go analizie z naukowego punktu widzenia.

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

1. Konceptualizacja problematyki badawczej

Wybór tematyki podjętej w dysertacji należy docenić, gdyż w pewnych aspektach dotyka ona zagadnień nowych w badaniach nad prawami kobiet w Polsce po 1989 r. Za nowatorską uznaję przede wszystkim kwestię przyjrzenia się programom polskich ugrupowań politycznych w tym okresie. Jest to bez wątpienia autorskie i oryginalne.

Wg Autorki rośnie znaczenie kobiet w polskiej polityce, zatem nic dziwnego, iż zjawisko to jest coraz częściej analizowane. Główny problem badawczy dotyczy, po pierwsze, obecności kwestii kobiecych w programach polskich ugrupowań politycznych, po drugie skali partycypacji kobiet w przestrzeni publicznej (przede wszystkim w zarządach partii i w organach władzy ustawodawczej i wykonawczej). Próbując odnieść się do tak postawionych problemów szukano odpowiedzi na 5 zasadniczych pytań badawczych (str. 14-15). Są one - według mojej oceny - postawione prawidłowo i dotyczą kwestii najistotniejszych, biorąc pod uwagę podjęty problem. Mgr Kaczmarek założyła hipotezę, iż uwzględnianie kwestii kobiecych w programach ugrupowań politycznych oraz przyjmowanie odpowiednich rozwiązań wewnątrz partii staje się ważnym czynnikiem mającym wpływ na wielkość kobiecej reprezentacji w życiu publicznym. Do tego wskazała na kilka hipotez pomocniczych - ważnych i logicznych oraz co ważne takich, na które odpowiadano w treści pracy. Cały proces badawczy wymagał przeprowadzenia opisanych zadań badawczych, Opis ten uznaję za zasadniczo wyczerpujący a jego dokładne przeprowadzenie pozwoliło na uzyskanie końcowych wniosków.

Konceptualizacja problemu badawczego jest zatem prawidłowa, postawione pytania badawcze nie są zbyt rozbudowane (jak to często zdarza się w tego rodzaju opracowaniach) - ich ilość jest w zupełności wystarczająca. Bez wątpienia mogę sformułować ocenę, że

Wydział Studiów
Międzynarodowych
i Politycznych

Instytut Studiów
Europejskich

ul. Władysława Reymonta 4

30-059 Kraków

tel. 12 663 29 88

12 663 29 80

12 663 29 70

www.europeistyka.uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

konceptualizacja jest przemyślana, co jest istotne, ponieważ pokazuje, że Autorka dokładnie wiedziała o czym chce pisać.

Pewną wątpliwość budzi natomiast określenie cezury czasowej pracy. O ile początkowa data (rok 1989 jako czas przełomu), o tyle nie rozumiem daty końcowej („do końca 2022 r.” – jak to określono we wstępie na str. 16). Nie wiem czym autorka uzasadnia ten ostatni wybór, tym bardziej, że nie odnosi się do niego nawet jednym zdaniem. Być może bardziej wskazana byłaby data ostatnich wyborów parlamentarnych lub inne wydarzenie, które można uzasadnić, względnie uznać za istotne przy analizie tytułowego tematu. Jest to pewne niedociągnięcie.

2. Założenia metodologiczne pracy

Metodologia badań jest bardzo ważnym elementem zarówno samego postępowania badawczego, jak i oceny końcowego efektu przez recenzenta (recenzentów). Dobrze dobrana metodologia w dużej mierze decyduje o powodzeniu procesu badawczego. Doktorantka poradziła sobie dobrze z doбором metod badawczych decydując się na zastosowanie metod: instytucjonalno-prawnej, analizy systemowej, analizy historycznej, decyzyjnej i porównawczej oraz generalnie metod zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Autorka dysertacji zadeklarowała również zastosowanie prognozy przyszłościowych zmian, które dotyczą praw kobiet w programach polskich partii jak i udziału kobiet w polskim życiu politycznym.

Dobór metod oceniam pozytywnie, trudno się dopatrzeć pod tym względem błędów. Ich wybór był raczej przewidywalny i wynikający z treści rozprawy. Oczywiście sam opis metod jest w pracy przynajmniej oszczędny (str. 17-18), lecz wystarczający, bowiem nadmierne odniesienie do nich nie wniosłoby zapewne nic odkrywczego do narracji. Z mojego punktu widzenia istotne jest, że Autorka posiada orientację pod tym względem i stosuje te metody prawidłowo (w przeważającym stopniu). Podobnie, opisała użyte w pracy nad dysertacją techniki badawcze: obserwację i wywiad, do którego z kolei narzędziem był kwestionariusz badania.

Wydział Studiów

Międzynarodowych

i Politycznych

Instytut Studiów

Europejskich

ul. Władysława Reymonta 4

30-059 Kraków

tel. 12 663 29 88

12 663 29 80

12 663 29 70

www.europeistyka.uj.edu.pl

3. Struktura pracy i jej treść

Przedstawiona praca doktorska składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów problemowych, zakończenia, bibliografii oraz sporządzonych spisów (rysunków, tabel i wykresów). Taką kompozycję, biorąc pod uwagę zarówno kolejność jak i treść, uznaję za prawidłową i dojrzałą. Praca jest generalnie dość obszerna, liczy 419 stron. Zapewne chodziło oto, aby podjęte zagadnienie przedstawić dokładnie, do czego zresztą doszło. Przyjęto słuszną zasadę omówienia najpierw kwestii definicyjnych a następnie przejścia do szczegółów.

W rozdziale I Autorka poruszyła definicyjne aspekty rozważań dotyczących praw kobiet i partycypacji politycznej wychodząc od ujęcia praw człowieka. Stosunkowo mało miejsca poświęcono ważnemu przecież procesowi walki o równouprawnienie kobiet. Generalnie jednak opis przywołanych w pracy definicji jest sprawny, prowadzony w sposób uporządkowany i chronologiczny. Na stronie 38 jest błąd w nazewnictwie, bowiem w starożytnych greckich polis nie istniało coś takiego jak „Zgromadzenie Narodowe”, chodziło raczej o „Zgromadzenie Ludowe”, a to przecież nie to samo. Z kolei na str. 70 przywołane zostały dane Europejskiego Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE), lecz bez przedstawienia na czym te dane są oparte i czego konkretnie dotyczą.

Rozdział II wypełnia treść związana z uwarunkowaniami aktywności politycznej kobiet w Polsce. W tej części pracy (nie wiem dlaczego) znalazło się historyczne ujęcie ruchu kobiecego w świecie, choć wg mnie ten fragment bardziej pasował do rozdziału pierwszego. Być może taka decyzja wynikała z nawiązań do tego, jak proces ten wyglądał na ziemiach polskich. Na korzyść przemawia fakt, że narracja jest prowadzona w sposób przejrzysty dla odbiorcy, wykorzystano przy tym liczną literaturę. Autorka nawiązała również do pozycji i roli kobiet w polskim społeczeństwie, jak i czynników determinujących ich udział w aktywności politycznej. Na koniec z kolei wspomniano o polityce Unii Europejskiej w zakresie równoważenia udziału kobiet organach władzy.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Studiów
Międzynarodowych
i Politycznych

Instytut Studiów
Europejskich

ul. Władysława Reymonta 4

30-059 Kraków

tel. 12 663 29 88

12 663 29 80

12 663 29 70

www.europeistyka.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Następna część dysertacji, rozdział III - najszerszy, poświęcona została temu jak polskie ugrupowania polityczne (oraz wybrane organizacje kobiece) odnoszą się do spraw kobiet. Analizie poddano programy partii politycznych w Polsce po przełomowym roku 1989, co ważne – szczególnie to doceniam – nie tylko ugrupowań obecnych w parlamencie, ale i partii pozaparlamentarnych. Jeśli chodzi o wybrane organizacje kobiece to Doktorantka skupiła się na Kongresie Kobiet, uzasadniając to tym, że żadna organizacja tego typu nie wywarła tak daleko idącego wpływu na debatę o prawach Polek jak właśnie ta. Wytłumaczenie to w pełni przyjmuje i rozumiem. Analizując odniesienia poszczególnych partii do problemów kobiet sporządzono przejrzyste tabele dotyczące poszczególnych kadencji Sejmu, co ułatwia lekturę pracy.

Przedostatnia część pracy, w postaci rozdziału IV, została natomiast wypełniona rozważaniami Autorki o rozwiązaniach, które zwiększają udział kobiet w polskim życiu politycznym. Chodziło zarówno o rozwiązania stosowane przez poszczególne ugrupowania partyjne, jak i parytety czy kwoty wyborcze. Omówienie wspomnianych rozwiązań zostało poparte odniesieniami definicyjnymi oraz danymi, co spowodowało, że rozdział ten uznaję za bardzo interesujący.

Rozdział V, kończący dysertację odnosi się do udziału kobiet w strukturach władzy. Analiza tego zagadnienia także w istotnym stopniu została oparta na danych statystycznych, co jest zabiegiem słusznym, lecz równocześnie w wielu miejscach Doktorantka próbuje dokonać głębszej analizy niż tylko tej, która wynikałaby z liczb. Robi to zresztą z powodzeniem. Warto zauważyć, że w tej części pracy analiza była stosunkowo szeroka, odnosiła się nie tylko do Polski ale także udziału Polek w instytucjach UE.

W zakończeniu mgr Jolanta Kaczmarek odpowiada na pytania badawcze postawione na wstępie pracy, czyni to w sposób klarowny. Pewną słabością podsumowania rozważań jest stosunkowo ograniczone odniesienie się do przyszłości: nie znajdują tu prognoz dotyczących tego, jak prawa kobiet w Polsce będą ewaluować? Jak ich problemy będą akcentowane przez polskie ugrupowania partyjne? Czy

Wydział Studiów
Międzynarodowych
i Politycznych

Instytut Studiów
Europejskich

ul. Władysława Reymonta 4

30-059 Kraków

tel. 12 663 29 88

12 663 29 80

12 663 29 70

www.europeistyka.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

dojdzie do wzrostu partycypacji kobiet polskich w głównych gremiach politycznych? Rzecz jasna nie jest łatwo odpowiedzieć na tego typu pytania, lecz przedstawiciele i przedstawicielki świata nauki nie powinni uciekać od stawiania tego rodzaju prognoz. Tym bardziej, że Autorka deklarowała (chyba nieco na wyrost) stosowanie metody ekstrapolacyjnej.

Doceniam także edytorską wartość przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej. Autorka bez wątpienia wykazała się umiejętnością odpowiedniej dbałości także o formę pracy. Zwracam uwagę na wykorzystanie szerokiej literatury i liczne do niej odniesienia – w formie przypisów, które miejscami są bardzo liczne. Wskazuje to bez wątpienia na podjęcie głębokiej analizy literatury i jej znajomość. Na pozytywny odbiór edytorski wpływa także sporządzenie tabel i wykresów a także ich spisów.

Wydział Studiów
Międzynarodowych
i Politycznych
Instytut Studiów
Europejskich

4. Baza źródłowa dysertacji

Przedstawiony problem badawczy został oparty na bardzo solidnej bazie bibliograficznej. W jej skład wchodzi akty prawne, dokumenty i raporty, liczne monografie, prace zbiorowe, artykuły naukowe, artykuły prasowe oraz (stosunkowo liczne, co nie może zaskakiwać i wynika z podjętej tematyki) źródła internetowe. Całość jest bogata pod względem ilościowym i jakościowym, sam spis bibliografii zajmuje ponad 40 stron pracy, co bez wątpienia budzi szacunek. Bibliografia jest zresztą sporządzona z odpowiednią dbałością i w prawidłowej kolejności (biorąc pod uwagę wagę poszczególnych źródeł). Co istotne, skorzystano z prac nie tylko polskojęzycznych (choć tytułowa tematyka dotyczy Polski), ale także angielskojęzycznych. Nie uznaję, że bibliografia obejmuje wszystkie możliwe pozycje na ten temat, który sam w sobie jest zresztą bardzo szeroki, jednak nie mam wątpiwości co do tego, że obejmuje pozycje istotne ze względu na podjęty temat. Innymi słowy, są one rozległe i w zupełności wystarczające.

ul. Władysława Reymonta 4
30-059 Kraków
tel. 12 663 29 88
12 663 29 80
12 663 29 70

www.europeistyka.uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

5. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę odpowiednie przepisy, tj. Ustawę z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* - w obowiązującym brzmieniu **wniosuję o dopuszczenie pani mgr Jolanty Kaczmarek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Autorka, według mojej oceny:

- wykazała się w wymaganym stopniu ogólną wiedzą teoretyczną w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji,
- dysponuje umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej na wybrany przez siebie temat oraz
- prowadzi badania naukowe w sposób wystarczająco dojrzały.

Podjęte przez Doktorantkę badania stanowią oryginalne i nowatorskie na gruncie nauki polskiej rozwiązanie problemu badawczego, są oparte na bazie wyników przeprowadzonych badań własnych.

Podsumowując, recenzowana praca pani Jolanty Kaczmarek spełnia wszystkie kryteria dotyczące rozpraw doktorskich. Opowiadam się zatem za dopuszczeniem jej do publicznej obrony.

Dr hab. Krzysztof Koźbiał, prof. UJ

Instytut Studiów Europejskich

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Wydział Studiów
Międzynarodowych
i Politycznych

Instytut Studiów
Europejskich

ul. Władysława Reymonta 4

30-059 Kraków

tel. 12 663 29 88

12 663 29 80

12 663 29 70

www.europeistyka.uj.edu.pl